

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalárske kombinované štúdium
2010 – 2013

BAKALÁRSKÁ PRÁCA

Zuzana Motyčková

Organizačné formy, metódy, didaktické prostriedky vo vzdelávaní
dospelých

Praha 2013

Vedúci bakalárskej práce:
Prof. PaedDr. Ján Danek, CSc.

JAN AMOS KOMENSKÝ UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor Combined (Part time) Studies
2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Zuzana Motyčková

Organizational forms, methods, didactic tools in adult education

Prague 2013

The bachelor Thesis Work Supervisor:
Prof. PaedDr. Ján Danek , CSc.

Vyhlásenie

Vyhlasujem, že predložená bakalárska práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetky literárne a ďalšie zdroje, z ktorých som čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitetnej knižnici.

Vo Vrbovom dňa .....

Zuzana Motyčková .....

Pod'akovanie

Chcela by som poďakovať najmä prof. PaedDr. Jánovi Danekovi , CSc.
za odbornú pomoc, užitočné rady a trpezlivosť pri spracovaní tejto práce.

Anotácia

Bakalárska práca sa zaoberá formami, metódami a didaktickými prostriedkami vo vzdelávaní dospelých v súčasnosti. Analyzuje výhody a nevýhody, použiteľnosť a špecifickosť jednotlivých foriem, metód a prostriedkov všeobecne i v súvislosti s mojou prácou ako lektorky anglického jazyka. Teoretické poznatky sú využité v praktickej aplikácii s poukázaním na ich využiteľnosť v reálnej praxi. Zvýšená pozornosť je venovaná moderným didaktickým prostriedkom a ich prínosom do vzdelávania.

Kľúčové slová

Ciele vzdelávania, didaktické prostriedky, e-learning, lektor, metódy vzdelávania dospelých, motivácia, organizačné formy vzdelávania dospelých.

Annotation

Bachelor thesis is dealing with forms, methods and didactic tools in adult education at present. It is analysing advantages and disadvantages, the use and specification of each form, method and didactic tool in general as well as with regard to my work as an English teacher in adult education. Teoretical knowledge is used in practical application and refers to its usability in real experience. Higher attention is paid to modern didactic tools and their asset to education.

Key words

Educational goals, didactic tools, e-learning, lector, methods of adult education, motivation, organizational forms of adult education.

OBSAH

ÚVOD	8
1. DIDAKTICKÉ FORMY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH	10
1.1 Formy vzdelávania.....	10
1.2 Základné formy vzdelávania dospelých.....	11
2. METÓDY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH	21
2.1 Kvalifikácia metód.....	19
2.2 Teoretické metódy	24
2.3 Teoreticko-praktické metódy	25
2.3.1. Diskusné metódy.....	26
2.3.2. Problémové metódy	28
2.3.3. Projektové metódy	30
2.4 Praktické metódy	31
2.5 E - learning	34
2.6 Výber metód.....	35
3. DIDAKTICKÉ PROSTRIEDKY VO VZDELÁVANÍ DOSPELÝCH	39
3.1 Multimediálne technológie.....	42
3.2 Interaktívne tabule a učebnice.....	44
3.3 Jazykové laboratória	45
ZÁVER	48
ZOZNAM POUŽITEJ ČESKEJ A SLOVENSKEJ LITERATÚRY	49
ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY	50
ZOZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJOV	50
ZOZNAM TABULIEK.....	51

ÚVOD

V súčasnej dobe, keď sú na človeka kladené vyššie a vyššie nároky, sa ďalšie vzdelávanie, zvyšovanie kvalifikácie či rekvalifikácie stávajú nevyhnutnou súčasťou života a napredovania moderného človeka. Aby bol človek schopný aktívne sa podieľať na sociálnom, či pracovnom živote musí sa vzdelávať. Možeme konštatovať, že vzdelávanie sa stáva dôležitým faktorom rozvoja celej krajiny, ale pri súlade potrieb hospodárstva a vzdelávania. S nárastom požiadaviek a záujmu o ďalšie vzdelávanie zaznamenávame aj nemalý nárast organizácií a inštitúcií, či už verejných alebo súkromných, ktoré poskytujú vzdelávanie v rozličných formách a v širokej ponuke vzdelávacích kurzov. Tento trend zároveň znamená aj zvýšený záujem o kvalifikovaných lektorov, ktorých je nedostatok, alebo majú nedostatočnú odbornú si pedagogicko-psychologickú úroveň. Lektori často nevyužívajú dostupné elektronické didaktické prostriedky a rozmanitosť metód používaných pri výučbe je im cudzia. Na druhej strane treba dať pozor na fakt aby lektori nepreceňovali moderné technológie a metódy a aby vzdelávanie plnilo svoj primárny cieľ. Účastníci sa vzdelávania nezúčastňujú pre zábavu, ale pre rozvoj svojich kvalifikácií, vedomostí či zručností. Aj v zmysle názoru J. A. Komenského so zdôraznením cesty – hľadajme také spôsoby aby učitelia menej učili a žiaci viac pochopili.

Rozvoj firemného vzdelávania ovplyvnil aj formy poskytovania vzdelávania. Zamestnávateľia umožňujú zamestnancom vzdelávať sa na pracovisku i v pracovnom čase, mimo pracoviska, ale aj mimo pracovného času vo verejných alebo súkromných vzdelávacích organizáciách. Častou realitou je skutočnosť, že celá výučba je ponechaná na lektorovi a je na ňom, aké formy, didaktické metódy a didaktické prostriedky vyberie v záujme dosiahnutia stanovených cieľov. Zároveň sa prejaví, aká je osobnosť, či dokáže zaujať poslucháčov, efektívne komunikovať a vyhodnocovať štúdijné výsledky účastníkov.

Cieľom bakalárskej práce je predstavenie foriem, metód a didaktických prostriedkov vo vzdelávaní dospelých všeobecne, ale aj vzhľadom na prax lektora anglického jazyka, s ktorou máme skúsenosti. Poukazujeme na dôležitosť výberu vhodných metód, foriem a na prínos moderných didaktických prostriedkov, ktoré skvalitňujú ďalšie smerovanie a nové trendy vo vzdelávaní dospelých.

1. DIDAKTICKÉ FORMY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

1.1 Formy vzdelávania

Didaktická forma predstavuje určitú časovú alebo priestorovú skutočnosť, počas ktorej alebo v ktorej sa realizuje vzdelávanie.

Didaktickou formou podľa J. Průchu et al. rozumieme „*prostředky, způsoby organizace výuky vztahující se k usporádaní prostředí, způsobu a organizace činností učitele a žáků.*“¹ V podstate sa jedná o rôzne spôsoby organizácie, regulácie a riadenia vyučovacieho procesu. Každá z rozmanitých organizačných foriem vytvára svoj svet vzťahov medzi študentom a učiteľom, obsahom vzdelávania i vzdelávacími prostriedkami.

Je potrebné, aby si učiteľ pred začatím výučby uvedomil, koho bude vyučovať (jednotlivca, skupinu...) a ako bude vyučovať. Tiež je potrebné vedieť kde bude výučba prebiehať (v špeciálnej triede, v praxi, v klasickej triede).

Rozvoj moderných technológií nemalým spôsobom ovplyvňuje aj vzdelávací proces i konkrétne formy vzdelávania. V súčasnosti sa okrem klasickej prezenčnej formy stretávame s nárastom záujmu o nové formy, ktoré sú dostupné širokej verejnosti prostredníctvom internetu, multimediálnych technológií a rozličných výučbových programov. Efektívne využívanie informačných technológií prináša nové možnosti, ktoré je možné vo vzdelávaní využívať. Hoci klasické prezenčné vzdelávanie nemožno v budúcnosti úplne vylúčiť, lebo vždy bude mať svoju nezastupiteľnú úlohu a citlivé prepojenie klasického vzdelávania s novými formami môže priniesť zaujímavé, konkrétne, individuálne a interaktívne prvky do procesu vzdelávania. V našej pedagogickej praxi, ako lektorky anglického jazyka, plne využívame možnosť tohto prepojenia, v ktorom na rutinný nácvik gramatiky či posluchové cvičení študujúci dostávajú link na internetové stránky, stanicu BBC, British

---

¹ PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 1995, s. 69.

council a iné skutočnosti s konkrétnou úlohou. Naopak, konverzačné hodiny sú realizované klasickým, prezenčným spôsobom. Týmto sú študujúci viac angažovaní a motivovaní a cvičenia robia v čase a na mieste, kde im to najviac vyhovuje.

V literatúre sa stretávame s rôznym členením didaktických foriem, v závislosti od rozličných aspektov. Z. Palán uvádza nasledovné členenie s orientáciou na:

1. *„časové hľadisko* (ve vzdelávaní dospelých býva základní vyučovací jednotkou dvouhodina),
2. *prostředí vyučování* (výuka ve třídě, laboratoři, dílně, na pracovišti, v terénu),
3. *organizační uspořádání* studujících (vyučování individuální, skupinové) včetně *typu interakce* mezi studujícím a učitelem (vyučování kooperativní, participativní, individualizované),
4. *stav systémů*, v nichž vzdelávání probíhá, ty se rozdělují na živé (učitel, lektor, konzultant) a neživé (vyučovací technika a didaktické pomůcky),
5. *zaměření pedagogické akce* (specializační kurzy, inovační, rekvalifikační apod.).“²

Uvedené členenie rešpektuje a umožňuje primeranú aktivitu študujúcich, ale aj pedagogickú angažovanosť vzdelávateľa.

1.2 Základné formy vzdelávania dospelých

V dnešnej dobe môžeme hovoriť o štyroch základných formách vzdelávania dospelých, ktorými sú:

---

²PALÁN,Z. *Lidské zdroje - Výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002, s.40.

- Priama výučba.
- Dištančné vzdelávanie.
- Kombinované štúdium.
- Sebavzdelávanie.³

K uvedeným formám je potrebné doplniť aj korešpondenčné vzdelávania a terénne vzdelávanie, ktoré J. Mužík rozpracoval v práci *Andragogická didaktika* v roku 1998.

V konkrétnej nadväznosti uvedené formy vzdelávania znamenajú:

Priama výučba – prezenčná forma – je klasickou formou vzdelávania, ktorá existuje už oddávna. Základom je osobný kontakt vzdelávateľa a vzdelávaného, lebo prichádza k priamemu kontaktu lektora a vzdelávaného. Táto forma práce lektora je založená na partnerskom vzťahu vo vyučovacom procese. Toto vzdelávanie je záväzné, riadené a kontolované lektorom. Lektor si musí vybudovať autoritu v rámci odboru, didaktiky, ale aj komunikačných schopností a lektorských zručností. Táto forma sa vyznačuje pevnými študijnými plánmi. V našej praxi výučby jazykov je prezenčná výučba stále najbežnejšou formou vzdelávania, lebo je realizovaná v učebni pri priamom kontakte oboch subjektov vzdelávania.

Dištančné vzdelávanie - Distančné vzdelávanie (DiV - anglicky distance education - DE) je multimedialna forma riadeného štúdia, kde sú vyučujúci, v priebehu vzdelávania, trvalo alebo prevažne, oddelení od vzdelávaných. Aj napriek uvedenej oddelenosti učiteľa a študentov naďalej pretrváva aktívna rola učiteľa.

---

³ MUŽÍK, J. *Rízení vzdělávacího procesu. Andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluwer, 2011, s. 84.

Ten podľa Hladíčka „iniciuje, motivuje a usmerňuje učení žáka (subjektu), organizuje průběh osvojování poznatků, volí vhodné metody, pozitivně aktivizuje studenty, hodnotí a kontroluje průběh jejich studia“.⁴

Multimediálnosť znamená využitie dištančných komunikačných prostriedkov pomocou ktorých sa prezentuje učivo – tlačené materiály, nahrávané záznamy, CD nosiče, faxy, e-mail, rozhlasové a televízne prenosy, počítačové siete (Internet). Tento systém je použiteľný v každom druhu vzdelávania, od krátkodobých kurzov až po dlhodobé študijné programy a ich účastníkom môže byť každý človek bez rozdielu veku a praxe. Dištančné vzdelávanie je meradlom ekonomicko-sociálnej a technickej vyspelosti krajiny, lebo hlavnými výhodami dištančného štúdia sú:

- dostupnosť štúdia,
- možnosť súčasne vykazovať ekonomickú aktivitu,
- individualizácia štúdia,
- diverzifikácia študijných príležitostí, široká profilácia absolventov,
- možnosť interaktívnych postupov pri učení.

Spoločne ovplyvňujú možnosť štúdia i economickej a občianskej aktivity, lebo vo vzdelávaní dospelých nie je možné tieto skutočnosti zanedbávať.

K nevýhodám dištančného vzdelávania, aj napriek mnohým uvedeným výhodám patria:

- cena študijných pomôcok,
- izolácia študentov,
- limitované oblasti štúdia (vylúčené sú sociálna komunikácia, medicína, hra na hudobné nástroje a iné).

---

⁴ HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdelávaní dospelých*. Praha: Ujak: 2009, s. 160.

V tomto zmysle sa ukazuje nezastupiteľná úloha kontaktu vzdelávateľa a vzdelávaných, ale aj samých študujúcich v záujme objektívneho hodnotenia dosahovaných výsledkov.

Aby bol účastník dištančného vzdelávania úspešný, musí byť dostatočne motivovaný. Kvalita dištančného vzdelávania sa odvíja od kvality materiálov, ktoré má študujúci k dispozícii, ako uvádza Z. Palán (online):

*„Kvalita distančního vzdělávání je závislá i na poskytování podpůrných vzdělávacích služeb ve studijních a konzultačních střediscích, dostupných všem účastníkům studia“.*⁵

Aj pri štúdiu jazykov je možné využívať existujúce interaktívne programy, ktoré sú prispôbené individuálnemu štúdiu, umožňuje opakovanie učiva schopnostiam jedinca, akusticky predvádzajú správnu výslovnosť slov, intonáciu a umožňujú neobmedzené opakovanie.

Hoci budúcnosť určite prinesie ďalšie možnosti rozvoja vzdelávania v tejto oblasti, v dnešnej dobe študujúci stále preferujú prezenčné či kombinované štúdium.

Kombinované štúdium – je v súčasnosti vyhľadávaná a rozšírená forma štúdia. Je to lektorom riadené sebaštúdium a v praxi môže mať viacero foriem, ktorými sú:

- semináre, v ktorých lektor uvedie problematiku a nasleduje samoštúdium,
- individuálne štúdium, s prvkami e-learningu,
- skúšky a iné formy overovania vedomostí účastníkov.

---

⁵PALÁN,Z. *Lidské zdroje - Výkladový slovník*. <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>, 9.12.2012.

Pri výučbe jazykov je kombinovaná forma štúdia jednou z najefektívnejších foriem, a v našej praxi aj obľúbená študentami. Prezenčné hodiny slúžia na výklad gramatiky, rozvoj konverzačných zručností a samoštúdium na precvičenie gramatiky, upevňovanie vzťahov jazykovej syntaxe, nácvik posluchového cvičenia, rozvoj slovnej zásoby, čítanie. Kvalita programov a webových stránok, určených na výučbu jazykov, je rôzna a preto je vhodné usmerňovať študentov v tomto obrovskom množstve ponúk. Z najzaujímavejších je možné uviesť odkazy na programy:

<http://www.bbc.co.uk/radio/> - poskytuje naživo vysielanie z rozličných oblastí života- správy, šport, počasie, hudba, lokálne rádiá, hovorené slovo. Určené pre pokročilých študentov.

<http://learnenglish.britishcouncil.org/en/> - veľmi zaujímavá stránka pre všetky vekové kategórie, posluchové cvičenia – pozerať a počúvať, obchodná angličtina, určené aj pre mierne pokročilých študentov.

<http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/> - zjednodušené správy s prehľadom nových slov a slovných spojení, aktuálne dianie, gramatické cvičenia, seriály a mnoho iného materiálu, ktorý je denne aktualizovaný.

www.helpforenglish.cz – stránka určená najmä pre začiatočníkov, poskytuje prehľad gramatiky vysvetlený v českom jazyku, texty, čítanie a gramatické cvičenia. Veľmi prehľadná a praktická stránka.

www.englishclub.com – gramatika , čítanie, konverzačné okruhy.

www.macmillandictionary.com - zadarmo dostupný slovník, s príkladmi použitia slov a výslovnosťou.

Na Slovensku kombinované štúdium anglického jazyka, s prvkami e-learningu, poskytuje napríklad BE School, kde výučba prebieha nasledovne: študenti obdržia pozvánku na stretnutie, prihlásia sa na svojom osobnom počítači a zúčastnia sa na hodine cez video konferenciu. Hodiny môžu byť vedené individuálne alebo v malých skupinách. Študenti vidia učiteľa cez

video kameru a počujú sa navzájom cez mikrofón a slúchadlá. Učebný materiál je prezentovaný cez multimedialne aplikácie a študent ich môže vidieť na svojej obrazovke. Nasleduje samoštúdium s poskytnutými materiálmi. Na školskej stránke je rozvrh hodín na daný týždeň a študenti sa prihlásia na zvolenú hodinu, ktorá môže byť vedená ako:

Všeobecné vyučovanie - model ktorý zahŕňa všetky formy vyučovania určené pre dané úrovne od začiatočníkov až po pokročilých. Takéto vyučovanie je tematicky štrukturované.

Individuálne vyučovanie - model, ktorý je zameraný na individuálne potreby študenta tak, aby každý študent dosiahol a získal zručnosti, ktoré potrebuje.

Konverzačné hodiny - model pre mierne pokročilých a pokročilých, kde si študent môže vybrať z ponuky alebo dohodnúť oblasti komunikácie s native a non-native lektormi cez internet.

Zdroj online : <http://www.be-school.sk/ucim> 25.11.2012

V súvislosti s kombinovanou formou vzdelávania by sme sa radi zmienili o relatívne novom pojme, používanom v spojitosti s kombinovanou formou a to je blended learning. Táto forma vyjadruje vzdelávací proces, kde je forma e-learningu využívaná ako doplnok pre prezenčné a dištančné štúdium. Toto, v preklade „zmiešané vzdelávanie“, sa ukazuje ako efektívnejšie a zároveň odstraňuje niektoré kritizované nedostatky e-learningových kurzov.

Sebavzdelávanie – J. Mužík píše, že sebavzdelávanie „*se vyznačuje tým, že lektor a účastník vyučovacieho procesu jsou vlastně spojeni v jednu osobu*“.⁶ Význam samoštúdia a e-learningu v jeho rôznych formách rastie. Nemožno riešiť len informačnú podporu na sieti, ale individuálne štúdium založené na intranete, CD a iných multimédiách. Aj tu však platí, že tieto prostriedky výrazne ovplyvňujú kvalitu procesu vzdelávania. Výhodou je časová

---

⁶MUŽÍK, J. *Rřízení vzdělávacího procesu. Andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 86.

nezávislosť, naopak absolútnou nevyhnutnosťou je motivácia. Základom procesu sebazvedávania je testovanie, na začiatku, v priebehu a na konci štúdia. Podľa Z. Palána: „Efektivnost je podmíněna tím, zda učící se má jednoznačně ujasněny cíle, schopnost sebehodnocení, schopnost a možnost porovnávat své studijní výsledky se studijními cíli, zda má schopnost sebemotivace, zda má k dispozici vhodné studijní opory, zda má možnost konzultace a poradenství“.⁷

Aj táto forma štúdia má svojich priaznivcov z dôvodu, že niektorí študenti uprednostňujú možnosť určovania tempa výučby, radi sa učia sami, ale aj z iných dôvodov – napr. zdravotných.

Komparatívny prehľad foriem vzdelávania dospelých nám ponúka J. Mužík, ktorý uvádza, že dospelý človek spravidla plní v živote niekoľko rolí a často je v časovej tiesni. Taktiež má svoje návyky, potreby a pri výbere vzdelávacieho produktu sa riadi určitými kritériami. Tieto kritériá sú hlavnými znakmi, ktorými sú : komunikácia, kontakt lektora a účastníka, časové rozloženie, sociálny kontakt s ostatnými účastníkmi, využívanie technológií a používanie učebných textov. Prehľad foriem vzdelávania a ich hlavných znakov predstavuje tabuľka č. 1.

---

⁷PALÁN,Z. *Lidské zdroje - Výkladový slovník*. <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>, 9.12.2012.

Tab.č. 1: Prehľad foriem vzdelávania a ich hlavných znakov

Hlavné znaky výuky	Prezenčná forma	Dištančné vzdelávanie	Kombinovaná forma	Sebavzdelávanie
Komunikácia	osobná	obmedzená	obmedzená	minimálne
Kontakt lektora a účastníka	priamy/osobný	malý	malý	bez kontaktu
Časové rozloženie	pevné štúdijné plány	podľa individuálnej potreby	podľa individuálnej potreby	individuálne
Sociálny kontakt	priamy	limitovaný	limitovaný	prakticky žiadny
Využívanie technológií	podľa možnosti	nutné	nutné	nutné
Učebné texty	doplnok výučby	dôležité médium	dôležité médium	hlavné médium

Zdroj: Mužík, J. *Rízení vzdělávacího procesu. Andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, 88 s.

V tomto zmysle majú dôležitú úlohu aj korešpondenčné štúdium a terénne vzdelávanie.

Korešpondenčné vzdelávanie je prvou generáciou dištančného vzdelávania. Uskutočňuje sa najmä prostredníctvom tlačených materiálov, ktoré sa posielajú poštou. Korešpondenčné štúdium je založené na individuálnom štúdiu zvyčajne štrukturovaných študijných materiálov a písomnej komunikácii medzi učiteľom a študujúcim. Prvá korešpondenčná škola vznikla vo Veľkej Británii v roku 1840 - Sir Isaac Pitman Correspondence Colleges. Táto škola sa zameriavala na šírenie stenografie. V druhej polovici 19. Storočí, s rozvojom poštových služieb, vznikajú korešpondenčné školy v Nemecku a Rakúsko-Uhorsku, ktoré sa zameriavali najmä na jazykové a obchodné vzdelávanie.

Terénne vzdelávanie predstavuje špecifickú formu vzdelávania, ktorá v podstate zahŕňa všetky prvky prezenčného, dištančného a kombinovaného štúdia, avšak sa realizuje v špecifických podmienkach.⁸ Ide sa o vzdelávanie nad rámec štandardných vzdelávacích zariadení, inštitúcií a priestoru. Táto forma je realizovaná napríklad v podobe kurzov v prírode, seminárov, konferencií, štúdiijných programov a pod.

Posledná kategória, ktorú si predstavíme, je celoživotné vzdelávanie. Tento pojem je charakterizovaný ako nepretržitý, kontinuálny proces učenia sa. J. Veteška et al. nám ponúkajú definíciu: „*Celoživotní učení je otevřeno všem bez rozdílu věku, zájmu, nadání nebo společenského postavení, umožňuje co největší využití lidského potenciálu*“.⁹ V súvislosti s celoživotným vzdelávaním zdôrazňujeme požiadavku na aktívny prístup študujúceho k svojmu celoživotnému rozvoju, čo znamená, okrem učenia, aj jeho organizáciu, sebamotiváciu, ale aj podiel na financovaní a časovú investíciu.¹⁰ Termín zahŕňa formálne vzdelávanie, neformálne vzdelávanie, informálne vzdelávanie. V tomto zmysle poznáme:

Formálne vzdelávanie je realizované v školách a inštitúciách, ktoré sú súčasťou vzdelávacieho systému a vedie k získaniu dokladu o dosiahnutom vzdelaní. Končí dosiahnutím dospelosti.

Neformálne vzdelávanie nie je súčasťou hlavného vzdelávacieho systému, ale prebieha súbežne s formálnym vzdelávaním a jeho cieľom je dopĺňať formálne vzdelávanie. Nevedie k získaniu formalizovaného dokladu a absolventi dostávajú potvrdenie, osvedčenie alebo certifikát. Realizuje sa najmä formou kurzov a seminárov v súkromných vzdelávacích inštitúciách, neziskových organizáciách, ale aj v klasických školách. Častým príkladom sú jazykové kurzy, počítačové kurzy a iné školenia či prednášky.

---

⁸ MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha: Codex Bohemia, 2008. S. 272 .

⁹ VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008, s. 16

¹⁰ HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdelávání dospělých*. Praha: Ujak, 2009, s. 157.

Informálne vzdelávanie je proces, ktorý prebieha celý život. Na rozdiel od formálneho a neformálneho vzdelávania nemusí byť zámerný, ale jedinec do neho vstupuje pasívne, nevedomky - v práci, rodine a vo voľnom čase. Podľa J.Vetešku a M. Turkeciovej *„na rozdiel od dříve popsaných forem je toto vzdělávání neorganizované, zpravidla nesystematické a není koordinováno žádnou institucí“*¹¹.

---

¹¹VETEŠKA,J.,TURECKIOVÁ,M. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí*. 1. vyd. Praha: UJAK, 2008,s.22

2. METÓDY VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

Slovo metóda pochádza z gréckeho slova *methodos*, čo znamená cestu, ako niečo dosiahnuť.

Pod pojmom metóda Z. Palán rozumie: „*způsob záměrného uspořádání činností a opatření pro zajištění realizace vzdělávacího procesu a jeho účinnosti směrem ke vzdělávanému (posluchači, studentu) tak, aby se co nejefektivněji dosáhlo vzdělávacího cíle*“.¹²

Metódou môžeme všeobecne nazvať určitý prostriedok, ktorý stimuluje dospelého k učeniu, vedie ho k cieľu a robí celý učebný proces efektívnym. Nie je jednoduché povedať, ktorá z metód je ideálna, správna, najefektívnejšia. Každá z nich má svoje prednosti a svoje zápory. Oveľa dôležitejšie je vybrať taký postup, aby konkrétna metóda najlepšie pomohla k naplneniu stanoveného učebného cieľa vzhľadom na danú situáciu, aktivitu študujúcich a vzdelávateľa.

Nie je to však len samotná metóda, ktorá zaručuje úspech či neúspech vzdelávacieho procesu. Ďalšími významnými faktormi sú formy vzdelávania, osobnosť lektora a vzdelávaných, prostredie a mnoho iných skutočností.

Aby sa dosiahli úspešné výsledky vzdelávacieho procesu je potrebné všetky spomenuté faktory zvoliť tak, aby boli primerané určenej skupine a jej potrebám. Môžeme však uviesť, že vhodne vybrané metódy, vo vzdelávaní dospelých, sú základom lektorského úspechu. Dvaja lektori, za istých podmienok, nemusia dosiahnuť tie isté výsledky lebo tie môžu byť závislé od zvolenej metódy.

---

¹²PALÁN, Z. *Výkladový slovník. Lidské zdroje*. Praha: Academie 2002, str.283

2.1 Kvalifikácia metód

Klasifikácia metód nie je vôbec jednoduchá aj keď sa jej venuje viacero teoretikov ktorí k nej prístupujú s rôznymi prístupmi. Vzhľadom na nevyhnutnosť uplatňovania vhodných metód je nutné poznať aj ich klasifikáciu v zmysle odborného prístupu J. Bartáka alebo J. Mužíka.

Klasifikácia používaná vo vzdelávaní dospelých

J. Barták klasifikuje metódy vzdelávania jednak podľa stupňa vzdelávania, ale aj podľa použitia vyučovacích prostriedkov.

1. Podľa stupňa výchovy a vzdelávania dospelých sú metódy zamerané na
  - motiváciu,
  - vedomosti,
  - schopností a návyky,
  - systém hodnôt a postojov,
  - kontrolu výsledkov,
  - spätnú väzbu.

V tomto smere uvedené metódy motivujú a podnecujú študentov k získavaniu vedomostí, schopností a návykov a nadväzne umožňujú kontrolu a spätnú väzbu.

2. Podľa uplatnenia vyučovacích prostriedkov je možné aktualizovať,
  - aktívne verbálne metódy (diskusia, dialóg, otázky, workshopy),
  - aktívne situačné metódy (prípadové štúdie, riešenie problémov),
  - konfliktné metódy (metódy riešenia problémov),
  - kreatívne metódy (metódy individuálneho a skupinového kreatívneho myslenia);
  - metódy s podielom fyzickej manipulácie (trenažér, laboratórium),
  - metódy s podielom riadenia (jazykové laboratórium),
  - sprostredkované metódy – tzn. metódy nepriameho posobenia- učebnice, knihy, rozhlas, audio, video, internet, intranet, CD ROM),
  - kombinované metódy .

Prínos uvedených metód je v kreatívnosti, riešení konkrétnych problémov, skupinovej práci a praktického nácviku.

Ďalšími metódami sú:

Empirické metódy (pozorovanie, aktívne počúvanie, diskusné metódy, experiment).

- Teoretické metódy (rozvíjanie myslenia– analýza-syntéza, indukcia-dedukcia, špecifikácia, explikácia atd.).
- Hypotetické metódy (slúžia k priblíženiu, ozrejmieniu skutočnosti tam, kde má lektor po ruke len hypotézy – asociácie, analógie, komparácie).
- Diskusné metódy.
- Metódy argumentácie.
- Metódy kreatívneho riešenia problémov, medzi ktoré patria operačné a výchovné metódy.¹³

Všetky uvedené metódy rozvíjajú nielen kontakt s praxou, ale aj samostatné myslenie, či tvorivosť vzdelávateľa i vzdelávajúceho sa.

Klasifikácia podľa vzťahu k praxi dospelého účastníka vzdelávania

J. Mužík (1998, s. 150) z tohto aspektu rozpracoval nasledovné metódy. Sú to:

1. Metódy teoretické.
2. Metódy teoreticko-praktické.
3. Metódy praktické.¹⁴

Toto členenie vychádza z faktu, že majoritná časť vzdelávania dospelých sa koná v rámci profesijného vzdelávania a je nadviazaná na prácu alebo k pracovisku. Taktiež môžeme spomenúť metódy používané na pracovisku, pri výkone práce tzv. on the job a metódy používané mimo pracoviska tzv. off the job.

Ďalšia možná klasifikácia metód, podľa J. Mužíka je orientácia na niektorého z dvoch činiteľov vzdelávacieho procesu. V tomto zmysle je nutná::

---

¹³ BARTÁK, J. *Základní kniha lektora/trenéra*. 1. vyd. Praha: Votobia, 2003, s.34.

¹⁴ MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha: Codex Bohemia, 2008. s.150.

- Orientácia na lektora, do ktorej môžeme zaradiť prednášku, rozhovor a prácu v skupinách.
- Orientácia na účastníka, kde cieľom je zlepšiť jednanie a správanie účastníka. Do tejto skupiny zaraďujeme hranie rolí, projektové metódy a samostatnú prácu účastníka.

Následne uvádzame vybrané metódy podľa vzťahu k praxi účastníka výučby.

2.2 Teoretické metódy

Teoretické metódy sú tie, ktoré úplne alebo prevažne spočívajú na verbálnom prejave lektora.¹⁵ J. Mužík k metódam teoretického charakteru radí klasickú prednášku, prednášku ex-katedra, seminár a cvičenie.

K najvýznamnejším a asi aj najznámejším druhom teoretickej metódy je **prednáška**. Jej použitie je vhodné pre poskytnutie ucelených informácií o určitej téme prostredníctvom lektora skupine účastníkov. Na prednáške je aktívny lektor a účastníci sú len v roli pasívnych poslucháčov. Výhodou je systematické podanie vedomostí v krátkom čase, ale úspešnosť je závislá od rétorických schopností lektora. Nevýhodou môže byť príliš mnoho informácií. Prednáška vyžaduje dobrú znalosť pojmov, definícií, vzťahov, udržanie pozornosti a vyspelosť abstraktného myslenia. Aj z týchto dôvodov má svoje široké uplatnenie na vyšších stupňoch škôl a pri celoživotnom vzdelávaní dospelých. Prednáška má byť odborná, jasná, v logickom slede, živá a názorná. V úvode prednášky zoznámime účastníkov s témou a jednotlivými hlavnými bodmi prednášky. Je dôležité získať záujem poslucháčov a motivovať ich k prijímaniu nových poznatkov. V hlavnej časti prichádza k rozvíjaniu jednotlivých bodov v logickom poradí a každú tému uzavrieme. V závere lektor zhrnie hlavné body a vyzdvihne najdôležitejšie myšlienky. Na udržanie pozornosti využíva lektor komunikačné a prezentačné schopnosti (tón hlasu, zmena tempa reči, zápisy na flipchart atď.). Pri prednáške môžeme použiť aj rôzne didaktické pomôcky. Môže ju sprevádzať powerpointová prezentácia s

---

¹⁵MUŽÍK, J. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005, s.116.

d'alšími technickými pomôčkami, mala by obsahovať príbehy , príklady zo života a praxe a mala by byť emocionálne zafarbená.

Prednáška s diskusiou sa využíva vo výučbovom procese, kde je dôležitá výmena názorov medzi lektorom a účastníkmi navzájom. Lektor odpovedá na otázky a účastníci diskutujú medzi sebou a následne lektor zhrnie diskusiu. Pre uplatnenie tejto metódy je potrebné zvážiť základné činitele vyučovacieho procesu – ciele, obsah, lektor a účastníci vyučovania. Diskusia by mala riešiť podstatu problému a lektor ju musí cieľavedome usmerňovať, podnecovať a riadiť.

Seminár je základnou metódou posudzovania problémov z rôznych uhlov pohľadu. Vede k samostatnej práci účastníka s literárnymi prameňmi a samostatnému vystupovaniu pred skupinou. Účastníci preštudujú zadanú literatúru alebo pripraví písomný referát a vystupujú pred skupinou, lektor výučbu len moderuje. Podľa Z. Palána (online) seminár „*podporuje při správném vedení rozvoj myšlení, posiluje odvahu projevit vlastní názor a obhájit jej nebo sebekriticky přiznat omyl*“¹⁶. Ťažiskom úspešného priebehu tejto metódy je jeho príprava a preto jej treba venovať dostatočnú pozornosť. .

Ale nie všetky teoretické metódy sú aj práve vyhovujúce. Ak analyzujeme metódu prednášky ex-katedra potom zistíme, že vyučovanie môže byť aj nudné, ale pre vyučujúceho výhodné.

2.3. Teoreticko-praktické metódy

Teoreticko – praktické metódy sú metódy nielen pasívneho prijímania informácii, ale aj vzájomnej spolupráce medzi lektorom a účastníkom prostredníctvom obsahu učiva. Medzi teoreticko-praktické metódy patria

---

¹⁶PALÁN,Z. *Lidské zdroje - Výkladový slovník*. <http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>, 9.12.2012.

diskusné metódy, problémové metódy, programová výučba a projektová výučba.¹⁷ Následne uvádzame podstatu jednotlivých skupín teoreticko-praktických metód.

2.3.1. Diskusné metódy

V tejto skupine nájdeme diskusné metódy, ktoré sú vhodné pre upevňovanie, prehĺbovanie a systematizáciu vedomostí a vytváranie schopností. Sú založené na aktívnej interakcii edukátora a účastníka vzdelávania. Uskutočňujú sa pomocou rozhovoru, diskusie, besedy a brainstormingu. Ich spoločným prvkom je kladenie otázok, ktoré majú prebúdzat' samostatné myslenie účastníkov, riadiť obsah a zameranie tematického okruhu školenia a aktívne zapojiť jednotlivých účastníkov do danej problematiky, ktorí môžu prepojiť teoretické poznatky s vlastnými skúsenosťami a poznatkami praxe.

Beseda je realizovaná pomocou dialógu účastníkov s učiteľom alebo odborníkom v určitej oblasti pomocou otázok, ktoré kladú žiaci alebo študujúci a dospelý či lektor na ne odpovedá. Prednosťou tejto vyučovacej metódy je uvoľnená atmosféra a vzájomná interakcia. Vo výučbe sa často stáva, že účastníci majú dostatok praktických skúseností a môžu sa k jednotlivým otázkam kvalifikovane vyjadriť. Lektor má besedu najmä usmerňovať a nechať účastníkov rozprávať z pozície svojich skúseností a znalostí. Nevýhodou môže byť aktivita len niektorých žiakov a ostatní môžu byť len v roli poslucháčov.

Diskusia môže mať rôzne formy, napr. diskusia panelová, pódiová, skupinová, okolo guľatého stolu. V prípade riadenej, čiže dopredu pripravenej diskusie, je dôležité aby predmet diskusie bol vopred stanovený a účastníci sa mohli na diskusiu pripraviť. Taktiež samotný lektor musí byť dobre pripravený z hľadiska spôsobu vedenia diskusie a cieľa diskusie. Lektor uzatvára diskusiu a formuluje závery, pričom odôvodňuje nesprávne formulované stanoviská.

---

¹⁷ MUŽÍK, Jaroslav. *Andragogická didaktika*. Praha: Codex Bohemia, 2008. 272 s

Z pedagogického hľadiska má lektor viesť diskusiu tak aby účastníci sami dospeli k správneému záveru. Zaujímavým variantom riadenej diskusie je metóda Philips 66, ktorú vytvoril holandský manažér. V prvej fáze lektor rozdá úlohy skupinám. V druhej fáze účastníci pracujú na riešení úloh a následne oznamujú lektorovi svoje riešenia. V ďalšej fáze si skupiny vzájomne konfrontujú riešenia a lektor formuluje celkový záver. Následne pracujú skupiny v pléne. V poslednej, piatej, fáze skupiny preberajú konečné riešenie a súčasne diskutujú závery skupinovej práce.

Hobo metóda

Autorom je Miroslav Borák. Je veľmi podobná metóde Philips 66, je však obohatená o samoštúdium ako súčasť heuristického prístupu. Má nasledovný priebeh:

1. príprava problémov,
2. problémy sa predložia, aby si mohli niektorí účastníci vybrať,
3. samoštúdium problémov,
4. diskusia v skupine,
5. diskusia medzi skupinami, kde hovorcovia skupín prednesú závery, pochybnosti a ťažkosti.

Brainstorming je skupinová kreatívna metóda, ktorá nám pomáha hľadať riešenie problémov pomocou kvantitatívneho sústredenia nápadov. J. Průcha a J. Veteška uvádzajú „*Principem je vyslovit co nejvíce nápadu a tím se zvyšuje pravděpodobnost nalezení nejlepší varianty řešení problému*“.¹⁸

V brainstormingu existujú štyri pravidlá, ktorými sú:

- kvantita nápadov je dôležitejšia ako kvalita,
- nikoho a nič nekritizujem,
- nové myšlienky sú vítané,
- pomocou kombinácií nápadov prechádzame na ďalšie riešenia.

Všetky nápady zapisujeme a po ukončení ich produkcie sa snažíme vybrať najlepšie riešenie.

---

¹⁸ PRŮCHA, J. VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada publishing, 2012. s. 51.

Brainwriting je písomná forma brainstormingu a dodržiava tie isté pravidlá. Každý účastník si zapisuje, na papier, svoje nápady v stanovenom časovom limite – zvyčajne 5 minút. Po ukončení lektor pozbiera papiere a prepíše jednotlivé nápady na flipchart.

Prínosom brainstormingu a brainwritingu sú kreatívne a neobvyklé nápady, ktoré prinášajú nové riešenia.

2.3.2. Problémové metódy

Ďalšou skupinou teoreticko-praktických metód sú problémové metódy. Sú to situačné metódy, inscenačné metódy a manažérske hry. Podstatou problémových metód je nájsť nové postupy riešenia problémov z reálneho prostredia. Rozvíjajú intelektuálne myslenie, podporujú aktivitu, rozvíjajú tímovú spoluprácu a interpersonálne vzťahy. Nevýhodou týchto metód je časová náročnosť, náročnosť prípravy, obmedzený počet účastníkov, ale aj predpoklad predchádzajúcich znalostí, ktoré sú nutné k vyriešeniu problému.

Rozdelenie problémových metód je nasledovné:

- Tvorivé metódy s *konvergentným systémom myslenia* - majú algoritmicizovaný riešiteľský postup, a preto sa využíva štrukturalizácia riešeného problému. Najviac sa uplatňujú v rozhodovacích procesoch a postupoch. Cieľom týchto metód je získať novú myšlienku a nové pôvodné riešenie problému.
- Tvorivé metódy s *divergentným systémom myslenia* - predpokladá úplne slobodný postup riešenia problému ľubovoľným smerom, využíva najmä intuíciu, aktívnu stimuláciu myšlienkových procesov a množstvo analógií. Výsledkom je tvorivé variabilné riešenie a ponúka viacero možností riešenia.¹⁹

Hranie rolí je jednou z metód aktívneho učenia. Podstata inscenačných metód spočíva v hraní rolí zúčastnených osôb v stimulovanej situácii, ktorá vyplýva z konkrétnej situácie. Účastníci sa vžívajú do stvárňovania rolí (prežívajú a hodnotia problémové situácie z hľadiska iných osôb), získavajú skúsenosti, osvojujú si postoje a vhodné reakcie na danú situáciu. Tieto metódy sa

---

¹⁹TUMA, M. *Metódy výchovy a vzdelávania dospelých*. Bratislava : Obzor 1987.s.436

využívajú predovšetkým k zlepšeniu medziľudskej komunikácie, k príprave reakcií na stresovú situáciu, ako nácvik obchodných schopností. Používajú sa v prípadoch, kde je vhodné získané poznatky nacvičiť v simulovanom prostredí, kde reakciu účastníkov môžeme usmerňovať a zlepšovať bez vzniku konfliktných situácií. Napr. pri komunikácii s klientmi pri prepážkach. Inscenačné metódy rozvíjajú sensorické, motorické, komunikačné schopnosti, sociálne cítenie a posilňujú sebavedomie študujúceho.

Ako uvádza M. Tuma „, *inscenačné metódy patria k metódam vyššieho inovačného stupňa, ktorej základom je riešenie problému prostredníctvom cvičenia simulovaných situácií*“.²⁰ Od ostatných metód sa odlišujú najmä dramatickým prezentovaním problémovej situácie, lebo účastníci sami hrajú úlohu zainteresovaných na riešení problému zúčastnených osôb. Účastník vzdelávania v žiadnom prípade nezostáva pasívny, musí svoju úlohu aktívne hrať, čím si utvára súlad medzi myslením, konaním a cítením. Príprava a realizácia inscenačných metód je veľmi náročná na prípravu a k získaniu účastníkov k realizácii. Veľmi dôležitou súčasťou inscenačných metód je motivácia účastníkov, diskusia pred, počas a po realizácii a spätná väzba všetkých účastníkov. Inscenačné metódy pre dospelých by mali vychádzať z praktického života, z každodenných situácií v práci. Preto je potrebné, aby lektor poznal problematiku práce a realitu pracoviska, z ktorého účastníci vzdelávania prichádzajú.

Vo výučbe jazykov je hranie rolí často používanou metódou, obľúbenou aj medzi študentami. V tomto prípade nejde ani tak o zistenie, kto by sa ako zachoval v danej situácii, ako skôr o nácvik jazykových zručností, akési pozabudnutie, používanie cudzieho jazyka a chcieť povedať svoj názor. Aj dospelí sa radi hrajú a toto je metóda veľmi obľúbená na precvičenie konverzácie, vyjadrenie svojho názoru, súhlasu či nesúhlasu. Takto získané zručnosti využijú v praxi na pracovných poradách, jednaniach či v bežnej každodennej komunikácii. Táto metóda je vhodná aj pri team-buildingových aktivitách.

---

²⁰TUMA, M. *Metódy výchovy a vzdelávania dospelých*. Bratislava : Obzor 1987. s.436

Manažérske hry majú za úlohu simuláciu reálneho manažérskeho prostredia s aktívnym zapojením všetkých zúčastnených pre rozvoj manažérskych schopností a všetkých zložiek ľudského kapitálu. Ekonomické hry nacvičujú rozhodovacie schopnosti účastníkov a sledujú vzájomnú väzbu jednotlivých rozhodnutí. Realizované sú prostredníctvom dopredu pripravených hier, ktoré sa líšia ekonomickou problematikou, časovou náročnosťou, realizáciou a pod.

2.3.3 Projektové metódy

Projektové metódy sú treťou skupinou teoreticko-praktických metód. Sú vhodné pre riešenie konkrétnych projektov podnikovej praxe.

J. Průcha et al. uvádzajú „*Projektové vyučování je založeno na vyučovací metodě, již jsou žáci vedeni k řešení komplexních problému a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním.*“²¹

Lektor pripraví len presné zadanie konkrétneho problému a účastník pracuje vo výučbe samostatne. Lektor v priebehu riešenia konzultuje a organizuje obhajobu projektu. Prednosťami projektového vyučovania sú voľnosť, ktorú poskytuje študentom na rozdiel od tradičného frontálneho spôsobu výučby, a zrušenie predmetového poňatia i systému vyučovacích hodín (Zlámal, 2009).²² Technológia projektového vzdelávania podporuje študenta, aby riešil úlohu, ktorá vychádza z teórie, avšak pri jeho spracovaní dostáva konkrétnu a praktickú podobu. Projektové vyučovanie núti k väčšej samostatnosti a zodpovednosti za výsledky práce, umožňuje individuálne sa prejaviť, podporuje a rozvíja fantáziu. Ako ďalej uvádza J. Zlámal : „*Z předchozího vyplývá důležitý fakt, se kterým by měl učitel počítat, a to, že zpravidla není předem jasné, k jakým konkrétním výsledkům a závěrům studenti dospějí.*“²³

Dôležitým faktorom úspešného zvládnutia projektu je v prvom rade prítlačlivý obsah a dobre zvládnutie jeho riešenia. Niektoré projekty tiež vyžadujú, aby študenti pracovali mimo školu a sú časovo náročnejšie. Z časového hľadiska sa

²¹PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogiky slovník*. 1995, s.172.

²²ZLÁMAL, J. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Ujak.2009, s.141.

²³ZLÁMAL, J. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Ujak.2009, s.142

projekty delia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé. Dlhodobé projekty však prinášajú riziko únavy a straty záujmu o dosiahnutie cieľa. V tomto prípade je preto dôležité udržiavať motiváciu študentov.

2.4 Praktické metódy

Praktické metódy pomáhajú zdokonaľovať vnímanie a pozorovanie praktického chodu práce, rozvíjajú schopnosti a návyky, ktoré formujú pracovné správanie. Medzi praktické metódy vzdelávania dospelých patria koučink(coaching),mentoring,workshop, prípadové štúdie (case studies), rotácia práce(crosstraining), inštruktáž, stáž a exkurzia. Následne niektoré z nich uvádzame.

Koučink je individuálny spôsob vedenia, kde kouč pomáha rozvíjať osobný potenciál koučovaného na základe spätnej väzby a osobných rozhovorov. Koučink je metóda postavená na osobnom vzťahu, dôvere, rešpekte a vzájomnom dialógu. Cieľom práce kouča je len ukazať možné cesty rozvoja a poukázať na oblasti, ktoré by sa dali zlepšiť. Kouč je v pozícii partnera, ktorý počúva a pomocou otázok vedie koučovaného k sebarozvoju.

J. Rogers definuje koučing jako partnerstvo rovnocenných, ktorých cieľom je dosiahnuť rýchlu, zvýšenú a udržateľnú efektivitu prostredníctvom cieleného poznávania každého aspektu života klienta.²⁴ Ako ďalej uvádza, za touto definíciou stojí jeden prevládajúci prvok, a to je možnosť výberu. Autorka predpokladá, že človek má vždy možnosť zvoliť spôsob ako sa vysporiada so životnými výzvami. Koučink je teda učenie ako sa správne rozhodovať. Koučink, podľa J. Rogers, vychádza zo šiestich základných princípov, ktorými sú:

1. Klient je vynaliezavý. Klient má nápady a len on v konečnom dôsledku robí rozhodnutia. Kouč mu ponúka užitočné informácie a usmerňuje ho.

---

²⁴ROGERS, Jenny. *Coaching skills.A handbook* 3. Vyd. London: OUP, 2012.s.7.

2. Úloha kouča je rozvinúť klientovu vynaliezavosť prostredníctvom otázok, výziev a podpory. Jeho úlohou nie je radiť klientovi, lebo ten sa môže v budúcnosti spoliehať na rady, čo je presným opakom toho, čo chce kouč dosiahnuť.
3. Kouč sa zameriava na celkovú osobu klienta – jeho minulosť a budúcnosť, prácu aj súkromie.
4. Plán určuje klient. Na rozdiel od učenia, kde lektor tvorí plány, v koučingu je to klient, ktorý navrhuje oblasti v ktorých sa chce zlepšiť.
5. Kouč a klient sú rovnocenný. Je to vzťah založený na rešpekte.
6. Koučing znamená zmenu a čin. Nie je možné koučovať klienta, ktorý odmieta zmenu.²⁵

J. Mužík považuje koučing za „*nástroj pro zvyšování výkonnosti, dosahování spokojenosti a naplnění cílů na základě rozvoje odpovědnosti, sebamotivace a vědomého poznání sebe sama i světa kolem nás*“.²⁶ J. Mužík ďalej uvádza, že koučink je širšia oblasť ako poradenstvo, lebo viac pracuje s otázkami a počúvaním. Koučovanie prispieva k schopnosti sebareflexie, rýchlemu rozvoju pracovných schopností a zručností, využívania vlastných možností a osobnej spokojnosti. Podstata koučingu je, že si koučovaný sám vyjasňuje spôsob riešenie problému. Autori sa v odbornej literatúre zhodujú, že základným prostriedkom koučingu je rozhovor. Ten pozostáva z nasledujúcich krokov:

1. Vstup do rozhovoru.
2. Identifikácia problému.
3. Preskúmanie možností.
4. Výber najlepšieho riešenia.
5. Aplikácia riešenia.
6. Zhodnotenie výsledkov.
7. Povrdenie nových vedomostí.

²⁵ ROGERS, Jenny. *Coaching skills.A handbook* 3. London: OUP, 2012.s.8-9

²⁶ MUŽÍK,J.*Rřízení vzdělávacího procesu.Andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluver: 2011,s.169.

8. Zhodnotenie celkového postupu.
9. Rozhodnutie od ďalšom kroku.
10. Ukončenie rozhovoru, povzbudenie.

Prvky koučingu môžeme nájsť aj v iných oblastiach a profesiách. Častým príkladom je aj vedenie záverečných prác na vysokých školách, v sociálnej práci a všade tam, kde ide o inšpiráciu k rozvoju schopností či zručností.

Prípadové štúdie sú rozšírenou a veľmi obľúbenou metódou vzdelávania. Väčšinou sa používajú pri vzdelávaní manažérov a kreatívnych pracovníkov. Sú to skutočné alebo vymyslené opisy nejakého organizačného problému. Jednotliví účastníci vzdelávania ich študujú, snažia sa problém diagnostikovať a navrhnúť jeho riešenie. Ak sú dobre pripravené, pomáhajú rozvíjať analytické myslenie, schopnosť nachádzať riešenia problémov, sociálne myslenie pri tímovej spolupráci. Dominuje v nich správne rozhodovanie účastníkov v danej situácii a za daných podmienok. Ako pripomína J. Mužík (2011, s.126) „*prípadová metoda netěží jen z vědomostí účastníků, ale zejména z jejich individuálních pracovních zkušeností*“.²⁷ Výčba vedená pomocou prípadovej metódy by mala rešpektovať základné prvky, ktorými sú: popis prípadu, diskusia, rozbor a hodnotenie. V prípravnej fáze je nutné zväžiť faktory predpokladaných situácií a to najmä faktor ľudský, časový a technický.

Workshop prebieha na základe spolupráce lektora a účastníkov školenia. Ide o pracovné stretnutie, ktorého cieľom je riešenie špeciálneho problému. V jeho priebehu sa využíva kombinácia vyučovacích metód s rozvíjaním odbornosti, sociálnych schopností, tímovej spolupráce a interpersonálnych vzťahov so schopnosťou sebereflexie všetkých účastníkov školenia. Lektor dôkladne pripraví program s výberom vhodných vyučovacích metód a jeho úlohou je moderovať a viesť ostatných účastníkov workshopu. Silnou stránkou workshopu je sústredenie sa na jedinú tematiku, efekt synergie, aktivizáciu

---

²⁷ MUŽÍK, J. *Rřízení vzdělávacího procesu. Andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluwer 2011, s.126.

účastníkov a pozitívnu atmosféru. V praxi sa dajú využiť rôzne varianty metódy workshopu. Často nasleduje za tradičnou metódou jako je prednáška a iné. Metódy workshopu vychádzajú z koncepcie učiacej sa organizácie, ktorá považuje učenie za predpoklad všetkých podnikových procesov a činností.

Súhrnným prínosom praktických metód vzdelávania dospelých je priamy rozvoj ich zručností a návykov spojených s určeným cieľom.

2.5 E - learning

E-learning predstavuje celkom nový segment didaktiky a v súčasnosti je s obľubou používaný lektormi aj študentmi. E-learning je didaktickou metódou a súčasne aj didaktickou formou. Je to vzdelávací proces, ktorý k dosiahnutiu vzdelávacích cieľov využíva informačné a komunikačné technológie. E-learningové kurzy môžu mať rôznu formu. Môžu slúžiť ako doplnenie štúdia alebo to môžu byť vyučovacie celky, ktoré sú zakončené zložením testu a dokladom o ich úspešnom ukončení je certifikát. E-learning sprístupnil štúdium znevýhodneným skupinám ľudí, ktorí nemôžu študovať v bežnom vzdelávacom prostredí, ale vyžaduje osobnú disciplínu a systém práce.

Význam e-learningu vo firemnom vzdelávaní predstavuje:

- úspory nákladov a času na vzdelávanie zamestnancov,
- nedochádza k organizačnej záťaži,
- všetci zamestnanci majú rovnaké možnosti,
- výsledky vzdelávania je možné štatisticky spracovať.

Implementácia e-learningu so sebou prináša aj určité riziká, ktorými sú: nereálne očakávania, vek a postoje, nevhodnosť e-learningu pre určité typy kurzov, meranie efektívnosti, nevhodná architektúra kurzu a vysoké počítačové náklady.²⁸

M. Hladílek uvádza nasledovné nevýhody e-learningu:

- náročná tvorba kurzov,

---

²⁸MUŽÍK, J. *Rízení vzdělávacího procesu. Andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluwer 2011, s. 194

- závislosť na funkčnosti ITC,
- praktické skúsenosti účastníkov s ITC,
- nekompatibilita,
- nevhodnosť pre určité typy účastníkov,
- nevhodnosť pre určité kurzy²⁹

Formy elektronického vzdelávania zahrňujú tri úrovne: CBT, WBT, LBT.

CBT- computer based , vzdelávania s podporou počítača

WTB- web based, vzdelávania s podporou webových technológií

LMS- Learning management systém, je najvyššia úroveň a je založená na systéme riadenej výučby pomocou softwaru.

E-kurzy na internete sú umiestnené na individuálnych stránkach poskytovateľov vzdelávacích služieb a študenti môžu šudovať priamo - online alebo offline. Ponuka jazykových kurzov je bohatá, čo sa týka rôznorodosti jazykov jako aj spracovaním stránok a prepracovanosti programov. V našej praxi však máme skúsenosť, že študenti preferujú usmernenie a vedenie lektorom a e-learning považujú len za doplnok štúdia, i keď veľmi nápomocný. To môže byť spôsobené aj faktom, že študujúci často nemajú dostatočnú sebamotiváciu a ľahko si nájdu náhradnú aktivitu ako výhovorku. Aj prognózy ďalšieho smerovania elektronického vzdelávania smerujú ku kombinácii klasických metód a elektronickej výučby – blended learning.

2.6 Výber metód

Množstvo metód, využívaných a využiteľných ve vzdelávaní dospelých a pri vzdelávaní pracovníkov, je tak široké, že posudzovanie výberu metódy podlieha rôznym kritériám. Pri výbere metód môžeme uplatniť kritérium didaktické alebo ekonomické. Podobne ako u foriem vzdelávania dospelých.

Pri posudzovaní didaktických metód je potrebné:

---

²⁹ HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdelávaní dospelých*. Praha: UJAK, 2009, s.170.

- zoznámiť sa s jednotlivými metódami, ich charakteristickými znakmi, výhodami a nevýhodami,
  - vypracovať dôležité kritériá pre správnu voľbu metódy v danej situácii,
  - nezabudnúť, že sa situácia mení a to tiež počas výučbového procesu.
- Musia sa meniť aj metódy. Lektor musí dbať na striedanie metód – nie samoúčelne, ale preto, aby mohol optimálnymi metódami a prostriedkami dosiahnuť učebné ciele. V rámci jednej formy vzdelávania môžeme totiž využiť viac metód a ich výber i poradie využitia sa musia odvíjať predovšetkým od identifikovaných vzdelávacích potrieb, formulovaných cieľov, ale aj pripravenosti lektora.

Medzi hlavné kritériá voľby metód vzdelávania teda patria:

- Charakter učebných cieľov – ide nám o vedomosti, či schopnosti?
- Charakter obsahu výučby – je dôležité brať do úvahy rozhodnutia lektora vzhľadom na učebnú látku a participáciu študentov?
- Charakter didaktickej formy – priamy kontakt lektora s účastníkom umožňuje použitie širšej palety metód.
- Predbežné znalosti o zložení účastníkov vzdelávania – sú pripravení pre výučbu v skupinách, k využitiu participatívnych metód atď.?
- Stupeň aktivizácie účastníkov – akú aktivizáciu umožňuje určitá metóda, aká aktivizácia je nutná v tejto fáze učebného procesu?
- Fáza učebného procesu – metódy je treba voliť i s ohľadom na časť výučbovej formy.
- Rytmus – systém, ktorý ovplyvňuje voľbu metód.
- Rámcové podmienky – je treba zvážiť, či máme v danej akcii naplánovaný dostatok času pre zvolené náročnejšie metódy, či počet účastníkov umožňuje realizovať danú metódu, aké sú priestrové podmienky pre využitie danej metódy vzdelávania (usporiadania miestnosti, stolov, stoličiek atď.).
- Celková didaktická pripravenosť a schopnosť lektora – je veľmi dôležitá podmienka pre využitie zvolených metód.

Okrem týchto základných kritérií pre voľbu metód je treba si stále uvedomovať, že každá metóda má svoje výhody i nevýhody. Základná otázka pri posudzovaní vhodnosti metód by sa mala posudzovať z hľadiska cieľa vzdelávania, zloženia účastníkov a pod.

Kritéria a voľba metód vzdelávania je spojená s mnohými faktormi.

Výber metód zaleží na štyroch základných faktoroch :

- na lektorovi (čo vie a čo má rád),
- na účastníkoch (čo očakávajú a čo zvládnu),
- podľa účelu (čo sa má zmeniť),
- podľa kontextu (čo bude mať tiež vplyv)³⁰

Prehľadnú tabuľku vzťahov cieľov, foriem a metód vyučby nám ponúka J. Mužík v tabuľke č.2.

Tab. č. 2. Príklady vzťahov cieľov, foriem a metód vyučby

Cieľ vyučby	Vhodné formy	Didaktické metódy
Doplnenie a prehĺbenie vedomostí	Dištančné vzdelávanie Priama vyučba Sebavzdelávanie	Prednáška Seminár, Dialogické metódy, E- learning
Schopnosť rozhodovať	Priama vyučba Kombinovaná vyučba	Problémové metódy, Workshop, Open space technology, Výcvik
Komunikačné zručnosti	Priama vyučba Kombinovaná vyučba	Problémové metódy Koučink, študijná činnosť
Zdokonalenie profesijných návykov	Priama vyučba Kombinovaná vyučba	Inštruktáž, Koučink Výcvik

MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005

³⁰PLAMÍNEK, J. *Vzdelávání dospělých*. Praha: Grada . 2010, s.119

Z uvedenej tabuľky nám vyplývajú vzťahy medzi formami, metódami v súvislosti s cieľmi, ktoré chceme v učebnom procese dosiahnuť. Napríklad pre nácvik schopnosti rozhodovať, či pre komunikačné zručnosti je dištančné štúdium nevhodné, keďže v tomto prípade je osobný kontakt a nácvik najvhodnejším spôsobom získania daných zručností. Naopak taktiež vidíme, že priama výučba je vhodná na dosiahnutie všetkých uvedených cieľov. Taktiež umožňuje použitie rôznych metód.

3. DIDAKTICKÉ PROSTRIEDKY VO VZDELÁVANÍ DOSPELÝCH

J. A. Komenský si už dávno uvedomoval dôležitosť zapojenia všetkých zmyslov vo vyučovanom procese a presadzoval používanie názorných pomôcok a zapojenie všetkých zmyslov v učebnom procese.

Pod pojmom didaktické prostriedky rozumieme všetky materiálne aj nemateriálne prostriedky, ktoré prispievajú k efektívnemu, funkčnému a tvorivému priebehu vzdelávacieho procesu. Medzi nemateriálne patria formy a metódy. Materiálne didaktické prostriedky zahŕňujú didaktickú techniku a učebné pomôcky. Učebné pomôcky sú materiálne predmety, ktoré sa bezprostredne používajú vo vyučovanom procese a ktoré znázorňujú konkrétny jav alebo činnosť.³¹ Didaktickú techniku tvoria technické zariadenia používané vo vzdelávacom procese. Ich podrobnejšie delenie uvedieme neskôr.

Ľudia sa vždy usilovali využiť dostupné technológie na splnenie svojich životných potrieb nielen v práci, ale, samozrejme, aj vo vzdelávaní. Všetky nové prístupy k vzdelávaniu majú jeden spoločný cieľ a to sprístupnenie vzdelávania pre vrstkých, ktorí majú o vzdelávanie záujem. Táto snaha má svoje korene v korešpondenčnom štúdiu v prvej polovici 18. storočia a pokračuje dodnes, najmä ak si uvedomíme, že ako zdroj informácií nám slúžia všetky komunikačné prostriedky – televízia, rozhlas, internet, písaný text...

Komunikačné technológie, využívané vo vzdelávaní od 18. storočia sa priebežne vyvíjali a pokrok v oblasti informačno-komunikačných technológií, ako napr. využitie multimédií (video, zvuk, animácia) priniesol zvýšený záujem o ich využitie aj na vzdelávacie účely. Využitie internetu v 90. rokoch 20. storočia v informačno-komunikačných technológiách vo vzdelávaní len urýchlil. Na prelome tisícročí sa už e-learning považoval za novú generáciu

---

³¹ HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdelávaní dospelých*. Praha: UJAK, 2009, s.96

dištančného vzdelávania a je zatiaľ dobrým príkladom, ako sa dajú technológie efektívne využívať vo vzdelávaní. E-learning, ako elektronická forma vzdelávania dospelých, znamená najmä použitie počítačov a hlavne WWW, a to sieť internetu. E-learning nahradil pôvodnú koncepciu CBT – Computer based learning, založenú na programovom učení. E-learning, na rozdiel od CBT, využíva systém Online center (OC). Tento systém využíva učebné materiály na webových stránkach, komunikuje s lektorom pomocou elektronickej pošty, má k dispozícii aj cvičenia, testovacie otázky, návody a iné materiály. Základnou formou e-learningu je online learning, využívajúci internet a intranet, v dnešnej dobe už a m-learning (mobile learning), t.j. vzdelávanie prostredníctvom mobilného telefónu a využitia GSM a 3G mobilných technológií.

Otvorené vzdelávanie (Open learning) je jedinečná forma vzdelávania, vytvorená tak, aby bol otvorená všetkým záujemcom. Okrem širokého rozsahu je základnou charakteristikou aj fakt, že sa od záujemcov nevyžadujú žiadne vstupné požiadavky. Záujemca berie sám na seba zodpovednosť za úspešné štúdium. Je to štúdium individuálne a preto je pre takéto štúdium najvhodnejšia forma dištančné vzdelávanie (Open Distance Learning - ODL). Počítače vo vzdelávaní dospelých znamenajú veľký rozvoj androdidaktiky. Východiskom, pre počítačom podporované učenie (computer assisted learning), sú teórie programového učenia prispôbované pre počítačové vzdelávacie programy. V tomto zmysle je možné uplatňovať:

Skinnerovské programové učenie- umožňuje samokontrolu počas učenia, za dobrú odpoveď je pochvala, za nespávanú odpoveď zablokovanie postupu a výzva na zopakovanie učiva.

Crowderovské učenie predkladá obsah učiva v častiach a ponúka výberové odpovede, ak sa pomýlime nasleduje vysvetlenie, po správnej odpovedi pokračujeme v učení.

Piagetovská kognitivistická teória patrí medzi prvé teórie individuálneho vzdelávania, ponúka možnosť vlastného výberu priebehu štúdia, teda vzdelávania na mieru podľa individuálnych schopností a možností.

Ako uvádza J. Zlámal „ z funkcionálneho hľadiska didaktická technika šetrí učiteľovi čas a energiu, neboť nemusí podrobně popisovat a dlouho vysvětlovat, co studenti mohou vidět, pozorovat, na co si mohou sáhnout.“³²

Ďalej autor uvádza, že učiteľ je pri použití didaktickej techniky nezastupiteľný, lebo je to on, kto pomocou nej rozvíja pedagogickú tvorivosť vo vyučovacom procese. Moderné i tradičné prostriedky sprevádzajú celý učebný proces, prostredníctvom ktorých prezentujeme obsah učiva a dosahujeme vzdelávacie ciele. Svoju funkciu plnia však len vtedy, ak sú využívané v súlade s didaktickými zásadami a metódami výučby.

Základné rozdelenie didaktických technických prostriedkov prezentuje nasledujúca tabuľka č.3.

---

³² ZLÁMAL, J. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Praha: Ujak, 2009, s. 147

Tab.č.3. Delenie didaktických technických prostriedkov

Zobrazovacie plochy	Tabule(klasická, magnetická, interaktívna) Premietacie plochy
Projekčná technika	Projektory Diaprojektory Spätné projektory Dataprojektory Vizualizéry
Zvuková technika	Magnetofóny, Cd prehrávače Rozhlas
Televízna technika	Otvorený TV okruh Uzavretý TV okruh DVD
Zariadenia spätnej väzby	Manipulátory (mechanické pomôcky) Trenažéry
Špeciálna výpočtová technika	PC Intranet Internet Ďalšie multimediálne prostriedky

Zlámal, J. Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu. 2009, s. 147

Z uvedených aspektov je nutné analyzovať rozličné multimediálne technológie ako je multimediálny počítač, white board, špecializované a jazykové laboratória vo vzdelávacom procese.

3.1 Multimediálne technológie

Multimediá sú oblasťou informačných technológií spájajúcich audiovizuálne prostriedky s počítačom. Je to metóda použitia multimédií vo vyučovacom procese. Podstatou je docieľiť interaktivitu, tým že proces neriadi autor, ale užívateľ.

V dnešnej dobe je povinnosťou učiteľa maximálne implementovať používanie techniky vo vyučovacom procese. Termín multimédiá sa používa aj pri využívaní rôznych komunikačných prostriedkov vo výučbe – tlačené materiály, film, rádio, CD...

Využitie multimédií mení výučbu a to najmä tým že:

- učebné aktivity sú výhradne formou samoštúdia, spolu s prezenčnými konzultáciami, alebo sprievodnými opatreniami,
- umožňuje individualitu,
- vzdelávanie môže prebiehať na rôznych miestach – strediská, doma, v práci...,
- možnosť ohodnotenia získaných poznatkov a certifikovanie,
- možnosť voliť formy s menším/väčším podielom vzdelávateľa,
- možnosť využitia pedagogických zdrojov- klasických alebo mediálnych,
- použité prostriedky sú ako pomôcka pre študentov.

Interaktivita je základnou charakteristikou a obohatením multimediálnych technológií. Používa sa aj v podnikovom vzdelávaní, v dištančných kurzoch, jazykových kurzoch.

Prednosti multimédií, oproti iným médiám, sú najmä v tom, že poskytujú lepší, intenzívnejší a ľahšie zapamätateľnejší stimul, ktorý pôsobí na kognitívnu ako aj na emocionálnu stránku študujúceho.

Multimediálny počítač

Moderný informačný nástroj, ktorý vstúpil do tradičného vyučovacieho systému, môže byť výbornou pomôckou v rukách zanieteneho pedagóga s potrebnými teoretickými a praktickými vedomosťami a môže nemalou mierou zvýšiť profesionalitu jeho práce. Pri vhodnom použití sprístupní študentom množstvo nových poznatkov, umožní lepšie a individuálnejšie pracovať s učivom a zbaví pedagóga rutiny. Vhodnou ukážkou použitia sú jazykové programy, ktoré precvičujú všetky zložky jazyka (znalosť gramatiky, slovná zásoba, obojstranné preklady, výslovnosť) Sú navrhnuté tak, aby automaticky

vytvárali individuálne slovníky. Hypertext umožňuje zobrazit' neznáme slovo v inom jazyku alebo pustit' zvukovú nahrávku daného slova. Jazyková príprava je prít'azlivejšia a zábavnejšia. Výučba môže prebiehať online - formou elearningu, alebo off line pomocou DVD nosičov a rôznych výučbových programov. Obe formy majú svoje výhody a nevýhody.

3.2 Interaktívne tabule a učebnice

V spojitosti s pojmom moderné technológie vo vzdelávaní sa čoraz viac hovorí o používaní interaktívnych tabúl'. Interaktívna tabuľa spája výhody projekčnej plochy, bielej popisovateľnej tabule a dotykovej obrazovky.³³ Pomocou prsta, elektronického pera, špeciálneho ukazovádku, či ďalších nástrojov, je možné jednoducho ovládať počítač, alebo priamo pracovať s i-tabuľou. Interaktívna tabuľa je buď pripevnená pevne na stenu, alebo je na výškovo nastaviteľnom stojane.

Pomocou interaktívnej tabule môžeme:

- získať všetky potrebné informácie a vzdelávacie materiály so všetkými účastníkmi vzdelávania,
  - pridržením elektronického pera, prsta, alebo ukazováka, ovládať počítačový program priamo z plochy tabule, rovnako ako na klávesnici, alebo myši,
  - doplňovať poznámky do všetkých aplikácií priamym vpisovaním na plochu, v prípade zlého doplnenia sa dajú jednoducho zmazať a prepísať,
  - interaktívne spolupracovať s internetom a využívať všetky možnosti počítačových programov (jednoducho písať, interaktívne pracovať s google earth, komentovať a dopisovať webové stránky, pracovať s videom, hudbou, fotkami, manipulovať s obrázkami - zväčšovať, vystrihnúť, vytlačiť obsah tabule...atď.).
- Dnes sa môžeme stretnúť už aj s interaktívnymi učebnicami, t.j učebnice

---

³³ HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdelávaní dospelých*. Praha: Ujak, 2009, s.180.

v elektronickej podobe, ktoré možno charakterizovať ako ucelený súbor výučbových dát, slúžiacich k vyučovaniu pomocou interaktívnej tabule. Skladá sa z dvoch častí, výkladovej a dynamickej. Základ výkladovej časti tvorí statická časť totožná s obsahom tlačených učebníc. Táto časť umožňuje veľmi efektívnu prácu s textom, obrazovým materiálom, napr. fotografiami, ilustráciami a ďalšími komponentmi. Nemenej významná je aj dynamická časť. Tvorí ju systém multimédií premyslene zakomponovaných do preberaného učiva, ktorými sú:

- doplňujúce videosekvencie, 2D a 3D animácie a zvukové nahrávky,
- ďalšie fotografie a ilustrácie,
- znázornenie medzipredmetových vzťahov,
- odkazy na webové stránky,
- prepojenie so slovníkom multiBANK® Explorer,
- texty, ktoré doplňujú tlačenú učebnicu.

3.3 Jazykové laboratóriá

Za jedno z najmodernejších vzdelávacích technológií možno považovať jazykové laboratórium. V jazykových laboratóriách sa využívajú takmer všetky vyššie uvedené technológie: počítače, interaktívne tabule, interaktívne učebnice, ale aj slúchadlá s mikrofónom a zariadenia na prenos a konverziu signálu. V značnej miere uľahčujú prácu učiteľovi, ktorú z časti nahrádza vzdelávací softvér. Žiaci sú aktívne vtiahnutí do výučby a to nielen vizuálne. Učiteľ im prostredníctvom softvéru predkladá rôzne cvičenia, kde sú nútení k načúvaniu a následnému rozprávaniu. Vďaka vysokokvalitnej technológii je výslovnosť v mikrofóne jasne zaznamenaná a vzápätí vyhodnotená. V súčasnosti sa na trhu objavujú digitálne systémy s jednoduchým ovládaním. Programy sú variabilné a využiteľné v akejkoľvek inštitúcii – od základných škôl po univerzity. Systém, ktorý poskytuje úplnú kontrolu nad výučbou v triede a v spojení s voliteľnými modulmi i jazykovým softvérom vytvára profesionálne jazykové laboratórium. Školy si zriaďujú digitálne alebo softvérové jazykové laboratóriá, ktoré umožňujú učiteľovi pružne pracovať pri

výklade učiva, monitorovaní alebo pomoci študentom, organizovaní skupinových alebo individuálnych úloh.

K viacerým učebniciam anglického jazyka je možnosť zakúpenia materiálov ako sú CD a DVD nosiče, video učebnice pre výučbu v jazykových laboratóriách. Sú vhodné na štúdium gramatiky i na samoštúdium v rôznych úrovniach. Softvér obsahuje všetky stránky učebnice, cvičenia z učebnice, audionahrávky ku kurzu, prepisy textov audio nahrávok, podrobný popis gramatiky, slovník a video. CD-ROM, ako súčasť pracovného zošita, obsahuje ďalšie aktivity zamerané na gramatiku, slovnú zásobu, všetky štyri zručnosti a je motivujúcim doplnkom učebnice pre študentov i na samoštúdium. Je tiež využiteľný s interaktívnou WhiteBoard tabuľou a je najnovšou technológiou v interaktívnom vzdelávaní.

Spoločne uvedené prostriedky sú v modernom vyučovaní nevyhnutnou súčasťou vzdelávacieho procesu, avšak pri implementácii didaktickej techniky musí lektor starostlivo zvážiť výber týchto pomôcok vo vzťahu k obsahu a cieľom výučby. Pri práci s didaktickou technikou by mal mať lektor na pamäti, že tieto sú len prostriedkom, a nie cieľom výučby.³⁴ Následne uvádza zásady, ktorými sú :

- lektor musí mať prehľad o didaktických prostriedkoch, ktoré sú pre jeho predmet k dispozícii,
- lektor si musí v predstihu dané didaktické prostriedky vyskúšať a overiť ich funkciu,
- ak bude lektor predvádzať experiment, musí si ho predtým vyskúšať na tom istom zariadení, ktoré bude používať,
- do prípravy a činnosti pokusov je vhodné zapojiť študentov,
- pri predvádzaní je nutné zabezpečiť dobrú viditeľnosť,
- je nutné dodržiavať zásady ochrany zdravia a bezpečnosti práce.³⁵

---

³⁴ ZLÁMAL, J. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Praha: Ujak, 2009, s.159.

³⁵ ZLÁMAL, J. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Praha: Ujak, 2009, s.159

Popri uvedených všeobecne platných činiteľoch, ktoré ovplyvňujú výber didaktickej techniky, existuje ešte rad ďalších, ktoré vyplývajú zo špecifických charakteristik jednotlivých druhov didaktických prostriedkov. Didaktická technika by mala plniť aj funkciu motivačnú, čím sa podarí zvýšiť aktivitu študujúcich. Dobrá didaktická technika by mala plniť aj funkciu výchovnú a ovplyvňovať hodnotovú orientáciu a postoje dospelých jedincov.

ZÁVER

V bakalárskej práci sa zaoberáme organizačnými formami, metódami a didaktickými prostriedkami vo vzdelávaní dospelých. V širšom poňatí ju môžeme definovať ako popis procesu vzdelávania dospelých.

Prvá časť práce sa venuje formám vzdelávania dospelých, kde pojem forma vysvetľujeme a uvádzame klasifikáciu foriem vzdelávania dospelých. V nasledujúcej kapitole detailne popisujeme jednotlivé formy. Druhá časť je zameraná na metódy používané vo vzdelávaní dospelých. V úvode definujeme pojem a delenie metód. Následne analyzujeme jednotlivé metódy. Osobitná kapitola je venovaná e-learningu ako fenoménu dnešnej informačnej doby. V závere sa venujeme sa kritériám výberu metód. Metódy používané vo vzdelávaní dospelých hrajú veľkú rolu pri dosahovaní stanovených cieľov vzdelávania. Výber je široký a lektor pri výbere zohľadňuje mnoho faktorov. Nie sú to však metódy samotné, ktoré zaručujú úspech vzdelávacej činnosti. V tretej časti sa preto venujeme didaktickým prostriedkom, ktoré pomáhajú lektorom v úspešnom dosahovaní cieľov vzdelávania. Tak, ako si technológia našla svoje neodmysliteľné zastúpenie v práci, či v bežnom živote, tak sa začína uplatňovať aj vo vzdelávaní a to stále vo väčšom rozsahu. V úvode kapitoly sa venujeme histórii komunikačných technológií v oblasti vzdelávania, jeho vplyvu na moderné trendy vo vzdelávaní dospelých. V ďalšej kapitole analyzujeme moderné didaktické prostriedky, ktorými sú multimediá, jazykové laboratória a whiteboard a ich prínos vo vzdelávaní.

V súvislosti s výučbou anglického jazyka, v ktorej využívame rôzne metódy a didaktické prostriedky výučby si dnes nevieme dosť dobre predstaviť hodiny bez CD nahrávok, či multimediálnych CD a vieme oceniť ich prínos.

ZOZNAM POUŽITEJ ČESKEJ A SLOVENSKEJ LITERATÚRY

- BARTÁK, Jan. *Základní kniha lektora/trenéra*. 1. vyd. Praha: Votobia, 2003, str.34.ISBN 80-7220-158-1
- BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. *Metodika vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Jihlava: VŠPJ-ICV, 2007, s.25.
- HLADÍLEK, Miroslav. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*.Praha: UJAK ,2009. ISBN 978-80-86723-75-4.
- MACHALOVÁ, Mária. *Psychológia vo vzdelávaní dospělých*. Bratislava: Rádio Print, 2004. ISBN 80-969339-6-5.
- MACHALOVÁ, Mária. *Psychologické aspekty vzdelávania dospělých*. 2005 [online].
Dostupné na WWW:
<<http://www.grafologia.sk/html/zdroje/graf10/vzdevani.pdf>>.
- MUŽÍK, Jaroslav. *Rízení vzdělávacího procesu.Andragogická didaktika*. Praha: Wolters Kluver,2011. ISBN 978-80-7357-581-6.
- MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2003, str. 150-160.
- MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-220-9.
- MUŽÍK, Jaroslav. *Andragogická didaktika*. Praha: Codex Bohemia,2008. 272 s. ISBN 80-85963-52-3
- MUŽÍK, Jaroslav. *Profesní vzdělávání dospělých*.Praha: Codex Bohemia,1999. ISBN 80-85963-93-0.
- PALÁN, Zdeněk. *Základy andragogiky*. Praha: UJAK 2002
- PALÁN, Zdeněk. *Výkladový slovník. Lidské zdroje* Praha: Academie 2002, ISBN 80-200-0950-7
- PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých*.Praha:Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3235-0
- PRŮCHA, Jiří. *Moderní vzdělávací technologie*. Praha: UJAK, 2003. ISBN 80-86723-01-1
- PRŮCHA, Jan. - WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogiky slovník*. 1995, s.69
- PRŮCHA, Jan.- VETEŠKA, Jaroslav. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.
- TUMA, Miroslav: *Metódy výchovy a vzdelávania dospělých*. Bratislava : Obzor 1987. 436 s.
- VETEŠKA, J. – TURKECIOVÁ, M. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 80-247-1770-0
- ZLÁMAL, Jiří. *Didaktika profesního vzdělávání v širším pedagogickém kontextu*. Praha: UJAK, 2009. ISBN978-80-86723-79-2.

ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY

ROGERS, Jenny. *Adults learning*. 7. vyd. London: OUP, 2007. ISBN 033-522535-7.

ROGERS, Jenny. *Coaching skills*. 3. Vyd. London: OUP, 2012. ISBN 978-0-33-524560-4.

ZOZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJOV

<http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-1/cislo-2/E-learning%20a%20online%20vzdelavanie%20dospelych.pdf> dostupné 11.12.2012

<http://ucitel.flexilearn.cz/interaktivni-vyuka/> dostupné 12.12.2012

[http://www.etechnology.sk/index.php?id=195&tx_mhproducts_pi1\[showUid\]=287&cHash=dbf1f01258](http://www.etechnology.sk/index.php?id=195&tx_mhproducts_pi1[showUid]=287&cHash=dbf1f01258)>). Dostupné 16.12.2012

<http://www.be-school.sk/ucime> dostupné 15.11.2012

<http://www.jaroslavmuzik.cz/doc2012/5.pdf> dostupné 11.12.2012

<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník> dostupné 16.11.2012

<http://www.elearningeuropa.info/> 13.11.2012

ZOZNAM TABULIEK

TABUĽKA Č. 1: Prehľad foriem vzdelávania a ich hlavných znakov

TABUĽKA Č. 2: Príklady vzťahov cieľov, foriem a metód výučby

TABUĽKA Č. 3: Delenie didaktických technických prostriedkov

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Zuzana Motyčková

Odbor: Vzdelávanie dospelých

Forma štúdia:Kombinovaná

Názov práce: Organizačné formy, metódy, didaktické prostriedky vo vzdelávaní dospelých

Rok: 2013

Počet strán textu bez príloh: 40

Celkový počet strán príloh: 0

Počet titulov českej a slovenskej literatúry a prameňov:19

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov:2

Počet internetových zdrojov: 7

Vedúci práce: Prof. PaedDr. Ján Danek , CSc.